2021 עליד"ה

עלון בית ספר התיכון ליד האוניברסיטה | גליון מס' 19

תרבות של מצוינות מעל 80 שנה | פברואר 2021

למידה בכל מקום ובכל זמן ארז הקר, מנהל

עברה שנה מאז הופיעה הקורונה. שנה שבמהלכה ראינו מעט מאוד את התלמידים בבית הספר. מתחילת השנה תלמיד ממוצע בבית הספר הגיע לכעשרה ימי לימודים בלבד. זו מציאות הזויה וקשה, ואנו כמהים ליום שבו תתאפשר חזרה של 1150 התלמידים שלנו לבית הספר ולכיתות. יחד עם זאת, בשנה האחרונה התרחשה למידה. עובדה זו, לצד מחשבות תמידיות שיש לנו על מרחב ההוראה והלמידה סביב תכנון האגף החדש או עיצוב הכיתות, מעלה את השאלה איפה מתרחשת ואיפה צריכה להתקיים הלמידה.

בימים כתיקונם רוב הלמידה וההוראה מתקיימות בעיקר בכיתות. תמונות שצולמו בבתי ספר לפני 150 שנה, שבהן נראים תלמידים יושבים בזוגות, בטורים מול המורה והלוח, מעלות שאלות מורכבות ביחס לעובדה שכניסה אקראית לכיתה תחשוף תמונה דומה, למרות השינויים האדירים שהתרחשו בעולם מאז הוקמה מערכת החינוך הציבורית של המדינה.

בשנה האחרונה עסקנו הרבה בשאלת המרחבים:

למידה מבית בזום, עם כל חסרונותיה גם חיזקה את האחריות של התלמיד על הלמידה, איפשרה גמישות במערכת השעות ובמפגשים של מורים ותלמידים, וגם חייבה גיוון בדרכי ההוראה.

בנינו בחצר בית הספר שתי כיתות חוץ על מנת לאפשר למידה באוויר הפתוח בשל החשש מפני הידבקות, אולם הלמידה בהן היא אחרת, חווייתית יותר, מגוונת וברור לנו שיהיה להן שימוש גם כאשר אפשר יהיה לחזור לכיתות הרגילות.

כאשר התאפשרו מפגשים בחוץ (בין הסגרים) התקיימו פעילויות חינוכיות ולימודיות אחת לשבוע. מחנה יהודה, הר הרצל, קמפוס גבעת רם, קריית הממשלה, גינות ציבוריות בקרבת מקום המגורים של התלמידים ועוד. שמירה על סדירות זאת גם בימים רגילים, תחזק את הלמידה עם ה"עולם האמיתי" ותמצם את הפער בין ה"חומר" ובין המציאות.

גם עיצוב הכיתות ואופן הישיבה בהן מחייב אותנו לחשיבה מחודשת. התמונה הקלאסית האמורה של הישיבה בטורים וקיומה של חזית אחת אחידה, מתאימה להוראה שהיא בעיקר פרונטלית ומסמלת כיוון אחד של "העברת הידע" מהמורה לתלמידים. בבית הספר שלנו קיימת עדיין ברוב הכיתות קתדרה שרק מעצימה את הסמליות הזו. כיתה שבה יש חזיתות שונות (לוחות שונים) שבה מתאפשר מעבר בין צורות למידה שונות, ושבה התלמידים רואים אחד את השני בצורה שוויונית יותר - היא כיתה שמעוצבת בצורה נכונה יותר.

בנוסף, אנחנו עסוקים הרבה בתכנון האגף החדש של בית הספר, ובו אנו מנסים לממש באופן פיזי עקרונות מופשטים שיעצימו את העיקרון של למידה בכל מקום ובכל זמן: גמישות, זרימה, בחירה, שקיפות וגיוון. הכיתות המתוכננות נראות שונות זו מזו בגודל ובצורה, והמרחב המשותף מתוכנן באופן כזה שיאפשר מפגשים בהרכבים שונים (קבוצות קטנות, למידה עצמאית, שיחות אישיות בין מורה ותלמיד ועוד).

מבנה בית הספר שלנו נבנה באמצע שנות השישים. האתגר שלנו, במקביל לבניית האגף החדש וליציאה הקבועה מחוץ לכיתות ושטח בית הספר, הוא להתאים אותו למאפייני הלמידה וההוראה שאנו מאמינים בהם כיום.

המחשבות על מרחבי המפגש העסיקו אותנו גם בנוגע לכנס העשורים והמפגשים עם הבוגרים. לאחר התלבטות החלטנו לקיים את הכנס שעמד בסימן 0 (בוגרים 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000, 2010) בזום. לאחר פתיחה קצרה כל מחזור נפגש בחדר משלו. עיקר הרעיון בכנס העשורים הוא המפגש, וברור שהעובדה שלא נפגשנו פנים מול פנים העיבה עליו, מנגד הייתה אפשרות לבוגרים שחיים בחו"ל להצטרף ולהשתתף. בחלק מהחדרים (מחזורים) המפגש התארך הרבה מעבר לזמן שנקבע ואנו שמחים על כך.

אתם מוזמנים לקרוא בניוזלטר על המחשבות המפורטות שיש לנו בתחומים אלה.

ארז הקר

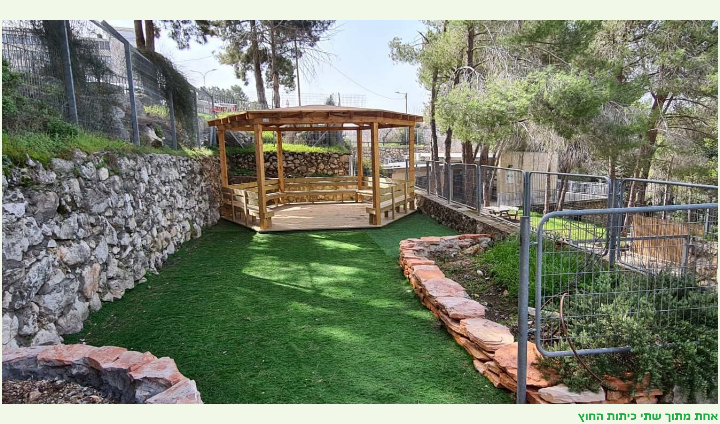

אחת מתוך שתי כיתות החוץ

חדר המנהל

באחד בספטמבר נכנסתי בהתרגשות לתפקידי כמנהל בית הספר, ונכנסתי גם לחדר המנהל שהפך להיות החדר שלי. המבנה הנוכחי של בית הספר, לרבות חדר המנהל, נבנה באמצע שנות השישים, ולאורך שישים השנים שחלפו מאז, איישו את התפקיד והחדר (ואפילו השולחן) ארבעה מנהלים בלבד: ד"ר מאיר שפירא, ד"ר שמואל קנלר, חנה לויטה, וד"ר גלעד אמיר.

אני חושב הרבה על ההמשכיות, ועל היציבות שעובדה זו מסמלת. בית הספר הוקם לפני שמונים וחמש שנים, ויש לו מסורת מפוארת, ומנגד חשוב לנו כל הזמן לחשוב על פיתוח ושינויים. המשפט 'איך לשנות בלי להרוס ואיך לשמר בלי להתנוון' מנחה אותי בכלל, ומשפט זה הנחה אותי גם בעיצוב מחדש של 'חדר המנהל' בפרט.

היה חשוב לי שהמשרד שלי ישקף את הזהות האישית שלי, הערכים והאהבות שלי שקשורים בהוראה (בעיקר היסטוריה), ובמקביל לשמור על רצף ניהולי שהולך אחורה עשרות שנים.

ל"חדר המנהל" (כמו חדר המורים, כמו הכיתה עצמה) יש חשיבות סמלית שיכולה לבוא לידי ביטוי גם בעיצוב הפיזי שלו. מהדהד אצלי המשפט "לך לחדר המנהל" שמתלווה בדרך כלל לבעיות משמעת כמשפט מנוגד למה שאני מחפש שיהיה בחדר. מבחינתי חדר המנהל הוא מקום שבו, בנוסף למרחב העבודה (וההשראה) האישי שלי, הדלת פתוחה ומתקיימים מפגשים אישיים עם מורים תלמידים והורים, והאווירה צריכה לקדם פתיחות ושיתוף. לכן בחרתי מראש לשקף דרכו את תחומי העניין שלי, וגם את הביוגרפיה האישית שלי.

אז אני יושב כרגע וכותב את הדברים על שולחן עץ כבד ששימש את ארבעת המנהלים הקודמים, ומשקיף על ארון עץ עתיק שקובע לקיר לפני שישים שנה ומכיל ספרי מחזור ופרויקטים שנצברו לאורך השנים, אך במקביל אני מסתכל על הכתובה (על סך 200 נפוליאון) של ההורים של סבא שלי שנכתבה בשנת 1896 בירושלים; על הפספורט הפלשתינאי של סבא שלי והפספורט האוסטרי של סבתא שלי; על התמונה הכיתתית שלי בבית הספר היסודי 'בית הילד', ועל התמונות של הבן שלי, יהונתן. כמו כן אני מסתכל על האוסף ההיסטורי שאספתי לאורך השנים: ארגז/מזוודה ממתכת שמצאתי במגזר בירושלים (ושמשמש כיום כשולחן); שלושה גיליונות הארץ משנות השלושים; כותרת ידיעות אחרונות יום למחרת הנחיתה על הירח; טלפון חוגה ישן; רדיו מנורות; מסרטה; מכונת כתיבה בעברית משנות הארבעים; מצלמות ישנות; שטרות ישנים ועוד ועוד ועוד.

שינוי נוסף משמעותי שקשור בעיצוב החדר קשור לרצון ליצר מרחב ישיבות נעים (לצוותים שונים שאני משתתף חבר בהם אך לא רק). בית הספר הוקם לפני 60 שנה עבור כ-800 תלמידים, והיום הוא משמש 1150 תלמידים. ישנה מצוקה גדולה של מקום. לכן החלטתי על פיצול חדר המנהל הקודם לחדר אישי שלי, וחדר ישיבות שאנו קוראים לו 'הסלון', וככה גם עיצבנו אותו.

ושינוי אחרון, קשור במעבר של מנהלי החטיבות, בתי'ה חורי-יפין מנהלת החט"ב, ונדב חרובי, מנהל החט"ע מקומת ההנהלה לקומת התלמידים. מעבר זה חשוב לנו גם בהיבט הסמלי והקרבה לתלמידים, וגם בנגישות שאנו רוצים שתהיה להם (שגם היא קשורה בעיצוב החדרים עצמם).

ארז הקר

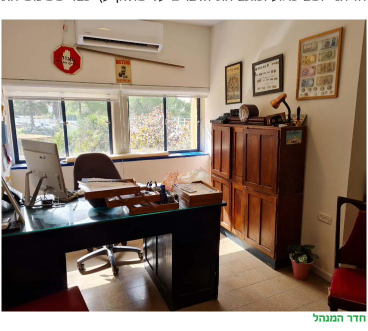

חדר המנהל

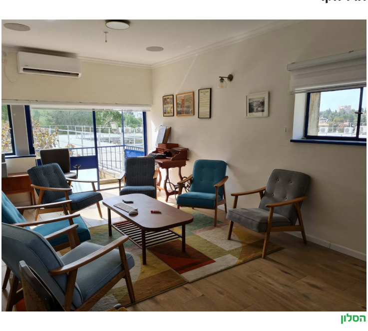

הסלון

מרחב הלמידה מהבית - מפי התלמידים

כבר כמעט שנה בה אנחנו חיים במציאות הדורשת מאתנו לשנות את כל ההרגלים שהיו לנו טרם המגפה. אחד השינויים המהותיים שחלו הוא המעבר ללמידה מהבית. הלמידה מהבית נעשית בפלטפורמות וירטואליות שונות, לפי מה שמתאים לקבוצת הלימוד ולמורה. המעבר ללמידה מהבית דרש מכולנו ליצור הרגלים חדשים, ולהתאים את עצמנו למציאות החדשה והמשתנה תמידית. למידה מהבית דורשת דברים שהשגרה לא דרשה מאתנו, היא משנה את כל המערכת מבסיסה: אחריות אישית, משמעת עצמית, ניהול זמנים, ביקורת עצמית, ריכוז ולמידה עצמאית הן מיומנויות שאי אפשר ללמוד מהבית בלעדיהן. אך עוד לפני הלמידה, לפני העברת החומר, נדרשנו להמציא מחדש את כל שאר ההיבטים של בית הספר - הקהילה, החברים, הקשר הבין-אישי והימצאותה של מסגרת קבועה.

הלמידה מהבית פגשה כל אחד במקום אחר ומזמנת לכל אחד אתגרים שונים. יש שאוהבים את הגמישות והחופש, את הלמידה העצמאית, שמצאו עצמם פורחים בתקופה הזו, ויש שלא, שהרגישו בודדים, לחוצים, משועממים, אדישים ומיואשים. יש שיצרו לעצמם שגרה, שהסתגלו לשינויים התמידיים, ויש שהקרקע נשמטת להם שוב ושוב מתחת לרגליים. יש שמרגישים בנוח ויש שסובלים מהערבוב בין המרחב האישי לבית-ספרי.

מהי למידה? מהי למידה אפקטיבית? מהו סוד קסמו של בית הספר? איך יוצרים כיתה מרחוק? איך מתחילים שנה בלי לראות אחד את השני מחייכים? איך שומרים על קהילה? - אלה רק חלק מהשאלות עמן נאלצנו להתמודד, וגם אחרי שנה שלמה אין לנו תשובות להכל, בטח שלא כאלה שנכונות עבור כולם. אך הפלא ופלא, מצאנו את עצמנו ממציאים מחדש את השגרה כל יום מחדש. למדנו ללמוד מהבית, למדנו לשמור על קשר, למדנו להתנהל וירטואלית. השתפרנו, ניסינו, הסקנו מסקנות, מתחנו ביקורת, שינינו וחוזר חלילה - פיתוח תמידי של למידה, של קהילה שעומדת מול משבר חסר תקדים.

ומהי ה"שגרה" שנוצרה? איך בכל זאת לומדים? קמים בבוקר, לומדים כמה שעות בשיעורים סינכרוניים, כותבים ומגישים מטלות, מתרגלים את החומר, נבחנים במקצועות שונים, משתדלים לשלב פעילויות חברתיות רבות ככל הניתן. כשמתאפשר מתקיימים מפגשים בקבוצות קטנות באוויר הפתוח, או ימי לימוד "רגילים" בבית הספר.

במובנים רבים למדנו להעריך מחדש את המובן מאליו, את השגרה הפשוטה, שלפני זה כל כך סלדנו ממנה. מצאנו את עצמנו מתגעגעים לבקרים מוקדמים בבית ספר, לצלצולים, להפסקות יומיומיות בספרייה, לדיון בכיתה, להפסקות מלאות צחוק וחיוכים. אנחנו מנסים לאסוף רסיסי שגרה ולהיאחז בהם, מתעקשים להמשיך לנסות למצוא דרכים חדשות להיפגש ולבנות את מה שאבד, מתוך תקווה שבמהרה נוכל לחזור לבית הספר כרגיל.

עידו אשכולי: מטבח בית הספר ואתגר "מבשלים"

המטבח הסלון המפואר והמאובזר שהוקם בבית הספר הודות לתרומתם של המוסד לביטוח לאומי והתורם ארנולד ויינן, משמש את תלמידי כיתות התקשורת לקידומם ושילובם עם אוכלוסיית שאר תלמידי בית הספר, דרך חוויית הבישול והחקר בדירה טיפולית.

במקביל, מתקיים בו אתגר "מבשלים": כחלק מאתגרי ההעשרה אותם התלמידים יכולים לבחור בחטיבת הביניים. אתגר מבשלים פתוח לתלמידי כיתות ח' וט' ומכיוון שהביקוש לשיעור זה הוא גבוה ומספר המקומות לעבודה בחלל המטבח הוא מוגבל, בדרך כלל מתבצעת הגרלה באמצעותה נבחרים התלמידות והתלמידים לשיעור.

בשיעורים מקבלים התלמידים כלים בסיסיים לעבודה במטבח - לומדים מהו מתכון, איך קוראים אותו, מקבלים הדרכה כיצד לבצע אותו, לומדים גם לסדר, לנקות, לשטוף את הכלים ולהחזירם למקום, ובסוף כמובן טועמים ונהנים. במטבח מתנסים באפייה ובבישול ובד בבד לומדים על תזונה, על אבות המזון תוך ניסיון לשים דגש על מתכונים בריאים יותר. הרעיון הוא שאת המתכונים והמיומנויות שהתנסינו בהן בעבודה במטבח יוכלו התלמידות והתלמידים ליישם בעצמם בבית.

בשנה שעברה קבוצת התלמידים באתגר התנסתה בהכנת כדורי שוקולד, אפיית עוגיות מתוקות ומלוחות, לחמניות שום, פריקסה, מרק כתום, פיצה, כדורי פירה, מאפינס ועוד. חלק מהמתכונים אותם ביצענו התקשרו ללוח השנה. לקראת חנוכה הכנו סופגניות אפויות בתנור ולט"ו בשבט עוגיות בריאות מפירות יבשים.

בזמן שהמתנו לגמר האפייה או הבישול קראנו טקסטים שונים הקשורים למתכון אותו הכנו. למשל כאשר עשינו לחמניות מבצק שמרים למדנו מהם השמרים ומה תפקידם בהתהוות הבצק. בשיעור בו הכנו פריקסה קראנו טקסט על הסנדוויץ', היכן הומצא ואיך התפתח בתרבויות שונות. כאשר הכנו מרק כתום למדנו על היתרונות התזונתיים שבאכילת ירקות כתומים, וכאשר הכנו עוגיות לשעת תה של אחר הצהריים למדנו על מנהג ארוחות מנחה המקובל במקומות שונים בעולם. בנוסף, קיימנו שיחות על מאכלים אהובים מבית התלמידים, שסיפרו על מסורות ומנהגים הקשורים למאכלים מביתם.

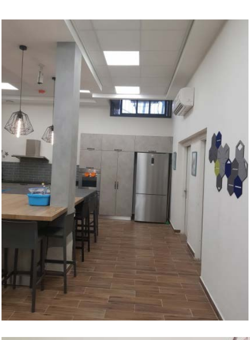

אמנות בלמידה מרחוק מיכל כרמון ואילה פוקס, מורות לאמנות

מה היא הנחיה לקראת תערוכה?

זהו תהליך אישי שהמורה עובר עם התלמיד אחד על אחד במקביל לנושאים הנלמדים בכיתה, שמטרתם לתת כלים טכניים ותוכניים שיהיו לעזר לתלמידים. תהליך זה ממשיך לקרות גם בלמידה מרחוק, בווטסאפ או בזום, ואינו שונה במהותו משיח דומה בתנאים "נורמליים". הוא מבוסס על קשר אישי שנבנה עם התלמיד, זמינות של המורה ותקשורת פתוחה ומכילה.

במקביל, אסור לוותר על הדברים שחשוב לנו ללמד על מנת שיהוו בסיס להכנת התערוכה: ידע של תוכן והיכרות עם אמנים שעבדו בנושאים אלה, כמו גם עבודה מעשית בסדנה, שלמרות שהיא נעשית בבית, היא מקנה מיומנויות של רישום, עבודה בצבע ובחומרים, שירחיבו את מנעד אפשרויות הביטוי של התלמיד ויאפשרו לו בחירה יותר טובה בנושא עליו הוא רוצה לעבוד במסגרת נושא התערוכה.

לאחר כמעט שנה של הוראת אמנות מרחוק (עם הפסקות קטנות והכרחיות בהן פגשנו את התלמידים פנים אל פנים), שיכללנו את היכולות שלנו ללמד ולתקשר עם התלמידים כך שההוראה לא תיפגע. בנוסף לשיעור בשעה הרגילה קיימנו פגישות הנחיה אישיות עם התלמידים בהן עזרנו להם בגיבוש הרעיון וביוצא של הביצוע.

התוצאות שלפניכם מראות שהדבר אפשרי. למרות האתגר של התלמידים ליצור בתנאים ביתיים, לעיתים עם מחסור בציוד וצורך לאלתר בתוך זה, הם הביאו את עצמם ויצרו אמירות משמעותיות באמצעים חזותיים.

בתקווה לחזור בהקדם להוראה הרגילה,

מיכל כרמון

ביום התליה של התערוכה בד"כ מגיעים מוקדם, מתחילים לראות את העבודות הגמורות, יש התרגשות, האוצרות של התערוכה מתחילות לסמן את מיקום העבודות, ציון מגיע עם ארגז הכלים שלו, לאט לאט הכניסה לבי"ס מקבלת חיות, יצירתיות. עוזרים אחד לשניה בתליה, מבינים יחד מה עובד טוב ואיך אפשר לדייק תליה... ואחרי שהכל מוכן יש שמחה גדולה ותחושת סיפוק .. מתחילים עם המשובים, עוברים בתערוכה עבודה עבודה, מדברים יחד... מרחוק אין את הכיף הזה. יש שיחות אחרות ולפעמים בגלל שהשיחה אינטימית יותר יש גם פתיחות אחרת והקשבה אחרת אבל אין ספק שזה משהו אחר.

לראות את העבודות עצמן זה לא כמו לראותן דרך אתר, אי אפשר לראות את משיכת המכחול. ומצד שני, האתר מאפשר שליחה לאנשים רבים וקלות כזאת בהעברת התערוכה.

יש פלוסים ומינוסים ואין ספק שכולנו מחכים לחזור ללמידה מקרוב!

אילה פוקס

לצפייה בתערוכות הקליקו כאן

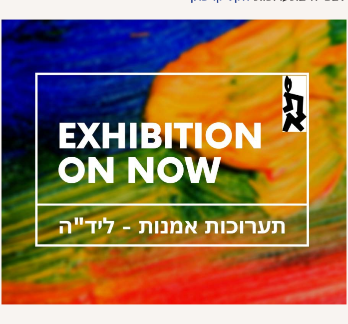

הקשר בין פדגוגיה למרחב, או "איך ייראו הכיתות בליד"ה בשנה הבאה?"

אביגיל זעפרני יפתח, מנהלת הפדגוגיה

לפני שנתיים, אחד המחנכים בבית הספר הגיע במיוחד בערב לפני פתיחת שנת הלימודים, כדי לסדר את כיתתו ליום המחרת ובין היתר טרח והזיז את השולחנות והכיסאות בכיתה לצורת ח'. למחרת בבוקר, ראה שהשולחנות מסודרים שוב בטורים. בירור קצר העלה שהיו אלו התלמידים שהגיעו בבוקר, שסידרו את הכיתה בחזרה לסידור המסורתי.

אין ספק שאותו מחנך ראה בדמיונו את השיעורים, ככאלו שמתקיים בהם דיון ער ומשתף, בו כל התלמידים פעילים וניסה לתת לכך ביטוי פיזי בסידור הכיתה מחדש, מתוך הנחה ששמירה על סידור הכיתה המסורתי תשמר גם את ההוראה הפרונטאלית המוכרת, בה המורה - "בעל הידע" - מדבר במרבית השיעור והתלמידים לרוב פאסיביים.

אנחנו עסוקים כל הזמן בשאלות על ההוראה והלמידה - מה תפקידו של המורה בתהליך הלמידה? מה תפקידם של התלמידים? בית הספר שואף לכך שתלמידיו ותלמידותיו יהיו מעורבים באופן פעיל ומשמעותי בתהליך הלמידה, יובילו אותו וייקחו עליו אחריות מתוך עניין וסקרנות, ייצרו ידע, יעבדו בשיתוף פעולה עם חבריהם לכיתה, ויפתחו יכולות של עיבוד, המשגה ורפלקציה. לתפיסה כזו של תהליך הלמידה יש כמובן השלכות על תפיסת ההוראה כתפקיד של הנחייה והכוונה. אך בעוד שתפיסת ההוראה והלמידה מתפתחת כל הזמן, מרחבי הלמידה עצמם נותרו קבועים וסטטיים ונתפסים כמובן מאליו, שצריך להתמודד איתו. הסביבה הפיזית מהווה לעיתים רבות אילוץ במקום הזדמנות, ועל כן לא תמיד משרתת את תפיסת ההוראה והלמידה בבית הספר.

בקיץ האחרון בית הספר הצטרף לתכנית "מעצבים למידה ירושלמית מ'חדש' של מנח"י, המאפשרת לעצב ולרהט מחדש את כיתות בית הספר, מתוך הבנה שיש השפעה של הסביבה על האופן שבו אנחנו מתפקדים. במסגרת התכנית קיימנו חשיבה על הקשר בין ההוראה והלמידה לסביבה בה הן מתקיימות וביקשנו לתת ביטוי פיזי (ממש כמו אותו מחנך) למטרות ולעקרונות שאנחנו מבקשים לשמר ולקדם בבית הספר. אחד הדברים שהנחו אותנו בתהליך קבלת ההחלטות ביחס להזמנת הריהוט החדש, היא המסקנה שאין סידור כיתה אידיאלי ולכן הריהוט בכיתה צריך להיות מודולרי - כזה שניתן לשנות אותו בקלות ובמהירות גם במעבר משיעור לשיעור וגם בזמן השיעור עצמו. הדבר מאפשר להתאים את המרחב הפיזי לצרכים דידקטיים ופדגוגיים שונים ומשתנים. בחרנו לרהט את המרחב הכיתתי של 7 כיתות בפינות למידה שונות, המתאימות לסגנונות שונים של למידה - פינות ישיבה נמוכות, פינות עבודה גבוהות ואזור של מליאה, כדי לאפשר למידה שקטה, למידה עצמאית, או למידה משותפת, בגודל משתנה של צוותים. הזמנו שולחנות מתקפלים, שניתן לחבר - כך שיתאימו לקבוצה גדולה, להפריד - כך שיתאימו לעבודה ביחידים או בזוגות, או לקפל - כך שניתן להשתמש בכיסאות בלבד. על הקירות יוצבו לוחות מסוגים שונים, המאפשרים הצגה של תהליכי הלמידה ותוצרים ולא תהיה עמדת מורה קבועה המוצבת על במה, אלא לוחות מחיקים על כל קיר, באופן המאפשר למורה לנוע בכיתה ולהנחות את תלמידיו בדרכים שונות. כל אלו מאפשרים קיום של מגוון פרקטיקות פדגוגיות בזמן נתון (חקר, יצירה, הנחייה ועוד) ובחירה ביניהן. מדובר בעקרונות שאינם רעיונות חדשים ואנחנו כבר מיישמים אותם בכיתות, אך הריהוט מחדש פשוט יאפשר להם לבוא לידי ביטוי יותר בקלות.

"לפני" - הכיתות כיום בבית הספר. בחודש מרץ יגיע הריהוט החדש.

מרחבי הלמידה החדשים עתי עמירם

כמורה לגיאוגרפיה, אין מילה בסיסית יותר מהמילה "מרחב" שהרי היא הבסיס לדיסציפלינה זו. ההשפעות של הקורונה נרחבות ועוד מתעצבות מכדי שיהיה אפשר כבר לסכם אותן, אבל אולי ביחד עם האור של החיסונים בקצה המנהרה, ניתן לכתוב משהו על מרחבי הלמידה החדשים.

המרחב הקלאסי של הלמידה מאז הקמתו של מוסד בית הספר היה "הכיתה". בזמנים מרוחקים הלמידה התאפיינה בהרצאה של המורה ובמשמעת קפדנית ואילו בעבר הקרוב - בשיעור דיאלוגי יותר. אך, מעטים היו הזמנים בהם התבצעה למידה מחוץ למרחב הכיתה. למשל, ניתן לציין מקצועות מסוימים בהם היו סיורים בחוץ, או עבודות מחקר שהתבצעו בספרייה (או בבית). מרחב הכיתה הוא המרחב הבטוח ביותר עבורנו כמורים. מרגע שהדלת נסגרת, אין פיקוח חיצוני (בוודאי שיש על התוכן והנושאים השונים הכללים, אבל בהחלט מורגש חופש הפעולה מה ואיך להעביר בשיעור), השיעור מתנהל בהתאם לתכנון של המורה (בתקווה..) והמורה שולט בסדר הזמנים. מאז פרוץ הקורונה, "הכיתה" עברה למרחבים אחרים.

מרחב הלמידה הווירטואלי אינו בטוח למורים ככיתה הפיזית. הדלת הווירטואלית יכולה להיפרץ. בנוסף, השליטה והמיומנויות הבסיסיות בניהול שיעור שפיתחנו במגע האנושי עם התלמידים אובד לטובת הריבועים השחורים. "האם התלמידים איתי?" "האם הנושא מעניין אותם?" "כיצד אדע שגם אחרוני התלמידים הפנימו?"- שאלות שכל מורה שאל את עצמו בחודשים האחרונים. המרחב הפך אחר לגמרי וטלטל את הביטחון שלנו.

מרחב נוסף שהחל להיות שימושי עבור המורים הוא "הבחוץ". הפארקים, הרחובות, כיכרות העיר, רחבות המוסדות המעניינים הפכו להיות "הכיתה" עבורנו. עם כיתתי נפגשתי בפארק השכונתי, במרחבי קריית הלאום וכן במרחבי ההפגנות שנבנו בחודשים האחרונים ליד בית ראש הממשלה. בכל מרחב היה מפגש אחר ולו מטרה שונה, אך ניתן לומר שהיו מאפיינים דומים. ראשית, לא הרגשתי את תחושת השליטה בתוכן. ליד מעון ראש הממשלה, הכיתה התחלקה לקבוצות וכל קבוצה ישבה עם מפגין או מפגינה משני המתחמים שהיו במקום, אך לא שמעתי מה נאמר בזמן אמת לכל תלמיד ותלמידה. כמו כן, תכננתי שהתלמידים ייפגשו עם מפגינים משני המתחמים, אולם במתחם אחד היו מעט אנשים וגם הם לא היו פנויים בתחילת המפגש- כך יצא שהתכנון לא יצא לפועל כפי שרציתי. שנית, בגלל המרחב המפוזר לא הצלחתי לברר אם כל התלמידים אכן הפנימו את הנושאים השונים בהם רציתי שנעסוק- קשה לאסוף את התובנות המרכזיות מהסיור מכל התלמידים במרחב שבחוץ. רק בשיעור שלאחר מכן, שהיה בכיתה, שמענו האחד את המסקנות של השנייה. ובנוסף, נפתחו פערים גדולים בין תלמידים שרצו ללמוד והתעניינו ובין כאלה שלא. היה קשה לתפוס את אותם תלמידים ולהחזיר אותם להתעסק בתכנים לאור הגירויים החיצוניים הנוספים.

אך, שני המרחבים הללו שבהם "אולצנו" להשתמש יכולים לתרום המון לתלמידים בלמידה שונה, מעניינת, רב-חושית ובלתי אמצעית. עלינו כמורים לשחרר את תחושת השליטה במרחבים אלה ששונים מהכיתה הפיזית. יש לטעת בתלמידים כעבודת הכנה לפני היציאה את הסקרנות וכך להפעיל אותם באופן עצמאי בשטח או במרחב המחקר באינטרנט. להבין כי לא נשלוט בכל הידע שיאספו ולשמש כ"מנטורים" ששואלים ולא עונים ועוד..

כשתיגמר הקורונה בקרוב (בתקווה) כדאי לחשוב אילו מרחבים אנחנו מאמצים גם לתוך השגרה הישנה והמוכרת של בית הספר. בעתיד, אני מדמיין ארבעה ימי למידה בבית הספר ויום אחד מחוצה לו. יום אחד שבו הלמידה מתרחשת דרך המסך או במרחב הפתוח. היתרונות לתלמידים כבר נכתבו אך איך אנחנו כמורים נלמד ב"כיתות החדשות"? זו שאלה שיש לעסוק בה...

על האוטו גליד"ה נדב חרובי ובתי'ה חורי-יפין

בין הסגר השני לשלישי, גיסתו היקרה של נדב סיפרה לו בהתלהבות על המנהל של בית ספר 'קשת' במזכרת בתיה שחילק גלידות לתלמידים כדי לעודד את רוחם וגם להזכיר קצת את עצם קיומו של בית הספר. אנחנו מודים שבשלב זה היינו עושים כל דבר בשביל לצאת מן המשרד, אבל כשהבטיחה לעצב את ההזמנה, ידענו שאין מנוס. את הניכור המקוון והבדידות התחילו כבר לפוגג המחנכים והמחנכות המסורים שלנו שבהובלת הרכזים והרכזות מצאו כל דרך אפשרית כדי לפגוש את התלמידים פנים אל פנים. המפגשים החברתיים הללו, שהיו חמצן לנשימה (למרות שהתקיימו עם מסכות), התקיימו על ידי צוותי החינוך בדרכים-לא-דרכים כשהם מאתרים כל פיסת דשא, גגון או פארק כדי לקיים אותם. חלק נסעו לקראת התלמידים וחלק זימנו אותם כדי להיזכר איך נראית גבעת רם, אך נדמה היה שצריך להזכיר גם את קיומו של בית ספר עצמו. וכמו שאמרנו, גם שנינו שמחנו לצאת מן המשרד. ולאכול גלידה.

לפני שיוצאים לדרך, היינו חייבים לדעת איפה כולם גרים. אז בפעם הראשונה שמנו על המפה את כל הכתובות של תלמידי בית הספר. גילינו ש-34 תלמידים גרים באותו רחוב בבית הכרם, אבל גם שיש תלמידה באפרת, 13 תלמידים במעלה החמישה, תלמידה בנתיב הל"ה ועוד. כשהשכונות והיישובים מסביב לירושלים התחילו להתבהר, עוצבה הזמנה ויצאנו לדרך. הלקוח הראשון היה תלמיד חדש, שלומד חודשיים בכיתה י', שקצת הבהלנו אותו כשהתקשרנו אליו מהדרך וביקשנו שיצעד לכיוון שער היישוב. הוא היה קצת מבולבל כשקיבל את הטילון הראשון, אבל שנינו היינו מבסוטים ומשם המשכנו לגבעת ישעיהו. היה כיף לא נורמלי לפגוש תלמידים, לדבר קצת, להכיר פרצופים והיה פוקח עיניים לראות את המרחקים העצומים שחלק מן התלמידים שלנו גומעים בדרך לבית ספר כל יום בתקופות של שגרה. שמחנו לחלק גלידות בניות, גבעת משואה, רמת שרת, מלחה, קריית יובל, קטמון והגבעה הצרפתית, אבל במיוחד במקומות המרוחקים יותר כמו מעלה אדומים, ענתות וגבעת ישעיהו. היוזמה הזו משלימה את התחושה שהתקופה הקשה הזו הצליחה לקרב כמו גם להרחיק. הגיחה פנימה לתוך חדרי התלמידים שלנו דרך הזום, הישיבה זה מול זה כך שכולם רואים את פניהם של כולם ממש מקרוב, קבוצות הוואטסאפ של המורים והתלמידים העובדות שעות נוספות, ולהבדיל - ההגעה הפיזית של המחנכים, המחנכות וכן שלנו אל מרחביהם הקהילתיים של תלמידינו - כל אלו מעוררים אופטימיות סביב הקשר שיודע למצוא דרך להתהדק גם בתקופה של בידוד ומרחק. עכשיו נותר להשלים את היוזמה ולבקר בשכונות אחרות בירושלים ואולי אפילו במקומות כמו כפר אוריה וטל שחר המרוחקים.

האגף החדש

מבנה בית הספר הנוכחי, אשר נחנך ב- 1965 עבור 800 תלמידים, הצליח עד היום להכיל גידול משמעותי של 40% במספר הלומדים. אנו עם הפנים קדימה ועד שנת 2025, השאיפה היא להגיע ל- 1,300 תלמידים מירושלים וסביבתה, לרבות תלמידים מאוכלוסיות מוחלשות ועם צרכים מיוחדים. שאיפה זו עולה בקנה אחד עם חזון ביה"ס: להנגיש חינוך למצוינות לעוד תלמידים מירושלים וסביבתה, ולאפשר להם לצאת למסע לימודי יוצא דופן שיוביל אותם להישגים.

האגף החדש בן 3 קומות ישתרע על פני 2734 מ"ר ויתווסף לשטחו הנוכחי של ביה"ס וירכז את לימודי ההומניזם, המדעים והטכנולוגיה. המבנה החדש יכיל מרחבים לימודיים לאורה של פדגוגיה חדשנית ומוטת עתיד למען הדור הבא של תלמידי ותלמידות ליד"ה.

האגף החדש יכלול את המרחבים הלימודיים הבאים:

קומת קרקע תחתונה: מרכז מדעים שיכלול 7 מעבדות חדשניות, מרכז תפעול וחדרים לניסויים מתמשכים וחומרים מסוכנים.

קומת כניסה: מרכז ללימודי הומניסטיקה יכלול 7 מרחבי למידה תחומים בנוסף לאזורי למידה גמישים ומשתנים במרחב הפתוח.

קומה עליונה: מרכז מייקרים שיכלול סדנאות מלאכה, מרכז למידה וחדרי מחשבים.

התכנון האדריכלי של האגף החדש ייעשה בידי פובזנר אדריכלים, אשר תכננו את בנין ליד"ה הראשון וכן מבנים בעלי חשיבות בקמפוס גבעת רם, לרבות הספרייה הלאומית ומכון ון ליר.

עיריית ירושלים אישרה את הכניסה לתהליך התכנון. בקרוב תוגש התכנית האדריכלית לאישור הוועדה המקומית לתכנון ובניה.

עבודות הבינוי צפויות להתחיל בשנת 2021 ולהימשך כשנתיים וחצי. הבניה עתידה להסתיים לקראת סוף שנת 2023.

כנס העשורים בזום

תודה רבה לכל הבוגרות והבוגרים שהשתתפו בכנס העשורים בזום שהתקיים בחודש דצמבר האחרון.

כאמור, התלבטנו רבות האם לקיים את המפגש, הרי כל העניין במפגש מחזור הוא המפגש פנים אל פנים...

בסופו של דבר המפגש היה מרגש, וקיבלנו הרבה תגובות חמות מהבוגרים.

העובדה שזה היה בזום, אפשרה גם לאלה הגרים בחו"ל לקחת חלק במפגש.

לבקשת רבים מהבוגרים, יצרנו דף קשר הכולל פרטי התקשרות ואת תחומי העיסוק של הבוגרים שיש בידינו.

ביחד, אפשר לייצר סינרגיות בין תחומים שונים הן עסקיים והן חברתיים.

מי שעדיין לא נרשם ומעוניין להצטרף מלאו את הטופס.

למי שפספס, מצ"ב קישור לדבריו של ארז הקר, מנהל בית הספר בפתיחת הכנס.

פעילות להפגת שגרת הסגר

תקופת הלמידה מרחוק היא תקופה מאתגרת עבור כולנו, תלמידים ומורים כאחד והיא נמשכת כבר כמעט שנה. בתוך התקופה המתאפיינת בהרבה חוסר וודאות, אנחנו שואלים את עצמנו כל הזמן כיצד אנחנו מייצרים עבור התלמידים שלנו מסגרת של יציבות, המשכיות ותחושת שייכות לקהילה.

מתוך מחשבה זו קיימנו ב-31 לינואר **פעילות העשרה להפגת שגרת הסגר**, בה השתתפו כלל תלמידי ותלמידות בית הספר ובחרו מתוך 35 מפגשים במגוון רחב של נושאים, שהועברו על ידי הורים, בוגרים ומורים מבית הספר. היה יום מיוחד ומרתק והתרגשנו מההתגייסות ומההתלהבות של כל מנחי המפגשים - **תודה גדולה לכל הבוגרים, ההורים והמורים שלקחו חלק ביום הזה!**

בוגרים, שתפו אותנו בהישגים שלכם!

אם אתם מפתחים, יזמים, ספרו לנו ואנחנו נחשוף את פעילויותיכם בקרב קהילת הבוגרים המונה למעלה מ-5000 בוגרות ובוגרים. שלחו לנו פרטים, אנו נעשה את השאר:

לוי ליטל טל' **073-2539746** או **lital.levi@leyada.net**

ארכיון בית הספר

פורים בליד"ה - מזהים את המצולמים?

ביקרתם לאחרונה בארכיון המקוון של בית הספר, באתר "סיפור מקומי" ?

תוכלו למצוא שם מסמכים, תמונות, סרטונים ועוד.

נשמח להגדיל את המאגר בעזרתכם. אם יש לכם תמונות, תעודות, מכתבים, או כל דבר הנראה לכם מתאים, אנא העלו לשנה המתאימה על ציר הזמן.

צוות הארכיון ישמח לעזור ולייעץ במייל: archive@leyada.net.

פורים שמח

עורכת הניוזלטר: **ליטל לוי** - מנהלת פיתוח משאבים וקשרי קהילה lital.levi@leyada.net